

Sundheds- og Ældreministeriet

Oplæg - krav til udarbejdelsen af speciallægeerklæringer.

1. Baggrund

Af punkt 3 i den politiske aftale af 7. maj 2015 om tilrettelæggelsen af fremtidens tilsyn fremgår følgende:

*”3. Opfølgning på Retslægerådets kritik af brugen af speciallægeerklæringer
Retslægerådet har i en konkret tilsynssag fundet, at flere af de undersøgelser med tilhørende speciallægeerklæringer, som Sundhedsstyrelsen byggede vurderinger på, savner den fornødne kvalitet.*

Der er ikke tvivl om, at speciallægeerklæringer, som har afgørende betydning for Sundhedsstyrelsens tilsyn, skal være af en sådan kvalitet, at de kan lægges uprøvet til grund som led i sagsoplysningen.

Aftalepartierne er derfor enige om, at Sundhedsstyrelsen skal udarbejde oplæg om, hvilke krav, styrelsen stiller til denne type undersøgelser, herunder opgaveformuleringen til og udvælgelsen af speciallæger til opgaver af denne karakter. Målet hermed er at højne kvaliteten af speciallægeerklæringerne. ”

Sundheds og Ældreministeriet har den 12. maj 2015 anmodet Sundhedsstyrelsen om at udarbejde et sådant oplæg.

2. Sundhedsstyrelsens sagsgang ved brug af speciallægeerklæringer i egnethedssager

Sundhedsstyrelsen fører tilsyn med den sundhedsfaglige virksomhed, der udføres af personer inden for sundhedsvæsenet, jf. sundhedslovens § 215.

Det er således Sundhedsstyrelsens opgave at sikre, at autoriserede sundhedspersoner, der ikke er egnede til at varetage patientbehandling, ikke arbejder med patienter.

En autoriseret sundhedsperson kan fratages autorisationen, såfremt udøveren må antages at være til fare for andre mennesker på grund af en fysisk tilstand, der gør den pågældende uegnet til udøvelse af hvervet, eller sygdom eller misbrug af rusmidler el.lign., der bevirker, at udøveren varigt eller med mellemrum befinder sig i en mangelfuld sjælstilstand, jf. autorisationslovens § 6, stk. 1

Sundhedsstyrelsen kan, når der er begrundet mistanke om forhold som beskrevet ovenfor, påbyde en autoriseret sundhedsperson at lade sig underkaste undersøgelser og medvirke ved kontrolforanstaltninger samt at udlevere relevante helbredsoplysninger til belysning af nævnte forhold, jf. autorisationslovens § 6, stk. 2.

24. august 2015
Sagsnr. 2015060430
Reference ALP

Indledningsvist i sagsforløbet skal det derfor fastlægges hvilken form for sygdom (fysisk eller sjælelig mangel) der er mistanke om gør sig gældende hos den konkrete sundhedsperson.

I forbindelse med at sundhedspersonen bliver indberettet til Sundhedsstyrelsen af sin arbejdsgiver, behandlende læge eller andre, vil der typisk være en konkret mistanke om hvilken sygdom/mangel der er tale om, eksempelvis alkoholmisbrug eller psykisk sygdom.

Sundhedsstyrelsen vil herefter ved et møde med sundhedspersonen forsøge at danne sig en opfattelse af, om der er hold i denne mistanke, eller om der kan være andre sygdomme eller problemer, der er årsag til at sundhedspersonen er blevet indberettet. Disse møder vil være ledet af en speciallæge eller en oversygeplejerske ansat i Sundhedsstyrelsen. Der er i forbindelse med møderne mulighed for at sundhedspersonen kan blive bedt om at aflægge en urinkontrol. Afhængig af den konkrete sag kan også jurister og Sundhedsstyrelsens sagkyndige rådgivere deltage i møderne. Sundhedsstyrelsen kan efter behov, før og efter mødet, forelægge sagen for en sagkyndig til vurdering eller sparring.

Hvis der er behov for yderligere oplysninger i sagen til fastlæggelse af karakteren eller omfanget af sundhedspersonens sygdom, beslutter Sundhedsstyrelsen sig for, hvorledes disse skal skaffes. Dette kan i nogle tilfælde ske ved at indhente allerede foreliggende helbredsoplysninger fra eksempelvis egen læge, eller fra hospitalsindlæggelse, og i mange tilfælde vil der være behov for, at sundhedspersonen undersøges ved en speciallæge. I disse situationer sendes sundhedspersonen til udredning hos en ekstern speciallæge med henblik på udfærdigelse af en speciallægeerklæring.

En speciallægeerklæring indhentes således i denne sammenhæng, når der ikke foreligger tilstrækkelig, aktuel lægelig information om den pågældende sundhedspersons fysiske og mentale tilstand og/eller misbrug.

En speciallægeerklæring har til formål at belyse om og i hvilken udstrækning de helbredsmæssige forhold kan bevirke, at sundhedspersonen i sit faglige virke kan være til fare for patienterne, herunder om der er behov for iværksættelse af kontrolforanstaltninger eller behandling, og under hvilke vilkår sundhedspersonen evt. vil kunne fortsætte sit faglige virke på forsvarlig vis.

Styrelsen foretager en konkret og selvstændig vurdering i alle sager, og der kan evt. indhentes nye eller supplerende oplysninger, hvis der er tvivl. Iværksættelse af kontrolforanstaltninger m.m. sker herefter ud fra de samlede oplysninger i sagen.

Det vil således altid være Sundhedsstyrelsen, der som tilsynsmyndighed træffer afgørelsen om i hvilket omfang og på hvilke vilkår sundhedspersonen kan få lov til at fortsætte sin faglige virksomhed. Speciallægeerklæringen vil i den sammenhæng være et af de mere afgørende dokumenter, der indgår i Sundhedsstyrelsens afgørelsesgrundlag.

3. Sundhedsstyrelsens hidtidige krav til speciallægeerklæringer

Det fremgår af §§ 2 og 4 i bekendtgørelse nr. 908 af 18. august 2011 om afgivelse af erklæringer m.v., at der ved erklæring forstås en skriftlig udtalelse fra en sundhedsperson om enten en patients helbred eller årsagen til en patients død, og som er bestemt til at finde anvendelse i private- eller offentligretlige retsforhold. En sådan erklæring må ikke afgives om sygdomme eller forhold, som vedkommende ikke har fornødent faglig kendskab til.

En erklæring skal efter bekendtgørelsen § 5 blandt andet indeholde identifikationsoplysninger på henholdsvis patienten og sundhedspersonen, en angivelse af hvilke oplysninger i erklæringen der beror på sundhedspersonens egen undersøgelse af patienten, og hvilke der stammer fra patienten selv, tredjemand eller patientjournaler m.v., ligesom sundhedspersonen skal anføre sin vurdering af patienten og medtage de forhold i erklæringen, som sundhedspersonen finder relevant for at kunne opfylde formålet med erklæring.

De speciallægeerklæringer som Sundhedsstyrelsen indhenter skal herudover opfylde specifikke kriterier, der gør dem anvendelige i tilsynet.

Den eksterne speciallæge får derfor til opgave at indkalde den pågældende sundhedsperson og foretage en så tilstrækkelig undersøgelse/udredning, at speciallægen kan besvare Sundhedsstyrelsens spørgsmål til brug for styrelsens tilsyn og kontrolvirksomhed.

Sundhedsstyrelsen har hertil brug for en vurdering af om, og i hvilken udstrækning, de helbredsmæssige forhold kan bevirke, at sundhedspersonen i sit faglige virke kan være til fare for patienterne, herunder om der er behov for iværksættelse af kontrol eller behandling, og under hvilke vilkår sundhedspersonen i givet fald vil kunne fortsætte (dele af) sit faglige virke på forsvarlig vis.

Speciallægeerklæringen skal indeholde en vurdering af, om der er behov for, at sundhedspersonen eksempelvis skal følges med diverse kontrolforanstaltninger i et nærmere angivet regi eller at sundhedspersonen afholder sig fra at påtage sig nærmere angivne arbejdsfunktioner. Dette på baggrund af en vurdering af sygdommens/misbrugets sværhedsgrad, sundhedspersonens evner og ressourcer til at håndtere sin situation, behandlingsmuligheder, sygdomsprognose m.m.

Sundhedsstyrelsen har en standardskrivelse, der hidtil er blevet brugt som udgangspunktet for anmodningen om en speciallægeerklæring (Bilag 2).

4. Sundhedsstyrelsens hidtidige udvælgelse af speciallæger, der skal udarbejde speciallægeerklæringer

Størstedelen af egnethedssagerne vedrører mistanke om misbrug hos den autoriserede sundhedsperson. Her anvender Sundhedsstyrelsen oftest speciallæger i psykiatri eller læger i andet speciale med specialistviden inden for misbrugsbehandling.

Ved andre problemstillinger end misbrug anvender Sundhedsstyrelsen som udgangspunkt speciallæger, der er tilknyttet en offentlig sygehusafdeling. Dette fordi der her er mulighed for at foretage observation under indlæggelse, hvis det skulle vise sig hensigtsmæssigt, og fordi der på disse afdelinger dels vil være en

større rutine i svære tilstande, dels være et bredt fagligt miljø til at vurdere tilstanden.

Sundhedsstyrelsen bestræber sig på at koncentrere opgaven hos så få speciallæger som muligt, idet der er tale om en specialopgave som kræver en særlig forståelse af tilsyns- og kontrolopgaver, hvilket ikke er en sædvanlig lægelig tilgang til patientens lidelser. Se bilag 1 for eksempler på hvorfra speciallægeerklæringerne aktuelt indhentes.

Sundhedsstyrelsen tager telefonisk kontakt til en speciallæge inden for det speciale, der omfatter den sygdom/mangel, som styrelsen ønsker udredt nærmere. Det vil som oftest være en speciallæge i psykiatri (ved misbrug og psykisk sygdom) eller en speciallæge i neurologi (ved demens og hjerneskader), men også neuropsykologer anvendes jævnligt.

Der træffes aftale om praktiske forhold så som tid til undersøgelse, indkaldelse af sundhedspersonen, pris for speciallægens arbejde og fremsendelse af materiale fra Sundhedsstyrelsen til brug for undersøgelse. Speciallægen informeres endvidere om opgavens karakter, herunder formålet med udredningen og hvad det er for forhold, der særligt ønskes belyst. Dette af hensyn til at Sundhedsstyrelsen sikrer sig, at speciallægen kan og vil påtage sig denne type opgave.

Sundhedsstyrelsen vil efterfølgende sende en skriftlig bekræftelse til speciallægen, eksempelvis i forbindelse med fremsendelse af evt. sagsakter. Heri vil Sundhedsstyrelsen gentage opdraget. Til brug herfor anvendes sædvanligvis den standardskrivelse, der er omtalt under afsnittet om Sundhedsstyrelsens opgaveformulering til speciallægerne og som er vedlagt som bilag 2.

5. Sundhedsstyrelsens fremtidige krav til indholdet af speciallægeerklæringer

Følgende minimumskriterier vil fremover blive stillet til indholdet af en speciallægeerklæring:

- 1) Speciallægeerklæringen skal til enhver tid leve op til kravene i bekendtgørelse nr. 908 af 18. august 2011 om afgivelse af erklæringer m.v
- 2) Speciallægeerklæringen skal give en begrundet vurdering af om, og i hvilken udstrækning, de helbredsmæssige forhold kan bevirke, at sundhedspersonen i sit faglige virke kan være til fare for patienterne.
- 3) Speciallægeerklæringen skal give en begrundet vurdering af om der er behov for iværksættelse af kontrolforanstaltninger eller behandling, og i givet fald i hvilket regi.
- 4) Speciallægeerklæringen skal give en begrundet vurdering af om sundhedspersonen vil kunne fortsætte sit faglige virke på forsvarlig vis uden fare for patientsikkerheden og i givet fald under hvilke vilkår.
- 5) Speciallægeerklæringen skal give en begrundet vurdering af sygdommens eller misbrugets varighed, sværhedsgrad, evt. mulighed for at korrigere adfærden og hvor muligt prognose.

- 6) Speciallægeerklæringen skal give en begrundet vurdering af sundhedspersonens evner og ressourcer til at håndtere sin situation.

Til brug for udfærdigelse af speciallægeerklæringen kan det være relevant med observation (evt. under indlæggelse), udredning og samtaler over en længere periode. Det er Sundhedsstyrelsens opgave at træffe de relevante aftaler eller afgørelser i udredningsperioden af hensyn til patientsikkerheden.

Sundhedsstyrelsen vil revidere standardskrivelsen til de eksterne speciallæger, således at denne fremover vil være mere udførlig og med klar opgavebeskrivelse til speciallægerne jf. ovenstående kriterier.

6. Sundhedsstyrelsens fremtidige kriterier for udvælgelse af speciallæger, der skal udarbejde speciallægeerklæringer i egnethedssager

Med henblik på at højne og ensrette kvaliteten af speciallægeerklæringer, der anvendes som led i Sundhedsstyrelsens egnethedssager, finder Sundhedsstyrelsen det nødvendigt at opstille en række kriterier for **udvælgelse af de eksterne speciallæger**, der skal udfærdige speciallægeerklæringerne.

For at kunne udfærdige en speciallægeerklæring til brug for Sundhedsstyrelsens egnethedssager vil der blive stillet krav om, at den eksterne speciallæge:

- 1) Har minimum 3 års erfaring som speciallæge indenfor det subspecialle som erklæringen vedrører.
- 2) Har udvist forskningsaktivitet.
- 3) Er ansat på et hospital/afdeling, hvor der er mulighed for kollegial faglig sparring (konference, audit eller lign.).
- 4) Har mulighed for at henvise den sundhedsperson, der har en egnethedssag til yderligere relevante undersøgelser til brug for udfærdigelse af speciallægeerklæringen.
- 5) Benytter diagnostiske metoder der er alment fagligt accepterede.
- 6) Formår at sætte sig ind i de sundhedsjuridiske aspekter ved Tilsynssager.
- 7) Ved behov medvirker til dialog med Sundhedsstyrelsen og evt. Sundhedsstyrelsens sagkyndige vedr. den sundhedsperson som er i tilsyn.
- 8) Ikke selv har eller har haft en tilsynssag i Sundhedsstyrelsen.

Speciallægen kan være privat ansat så længe pkt. 1-8 er opfyldt.

7. Aftale mellem Sundhedsstyrelsen og Danske Regioner?

Til sikring af at ovenstående krav kan blive imødekommet på nationalt niveau, og med henblik på fremtidig kvalitetssikring af området, finder Sundhedsstyrelsen det formålstjenesteligt, at der indgås aftale mellem Sundhedsstyrelsen og

Danske Regioner om udarbejdelse af speciallægeerklæringer til brug i tilsynssager.

Det findes formålstjenesteligt at Danske Regioner kan tilbyde speciallæger der lever op til ovenstående kriterier og kan levere en ensartet ydelse uanset geografisk tilhørsforhold, hvilket ikke er tilfældet i dag.

Ved at lave formaliserede aftaler på myndighedsniveau undgår man, at det er enkeltpersoner fra Sundhedsstyrelsen, der træffer aftaler med de enkeltpersoner, der skal udfærdige speciallægeerklæringen i en konkret sag. Der skal fortsat være mulighed for faglige sagsudveksling mellem sagsbehandlerne i Sundhedsstyrelsen og den eksterne speciallæge, men den formelle anmodning om udfærdigelse af en speciallægeerklæring til brug for en egnethedssag skal adresseres til den afdeling/det center, som Sundhedsstyrelsen har indgået en formel aftale med via Danske Regioner.

På grund af opgavens relativt sjældne karakter (formål), set i forhold til andre speciallægeerklæringer, vil det ligeledes være en faglig og kvalitetsmæssig styrkelse af opgaven, at der oparbejdes et miljø, hvor der er mulighed for kalibrering, faglig udvikling og dialog om opgaven.

Det skal også sikres, at de tidsmæssige rammer for udfærdigelse af speciallægeerklæringen bliver fastlagt, så der ikke gås på kompromis med patientsikkerheden.

I det omfang der indgås aftale med Danske regioner som foreslået, vil der blive afholdt halvårlige møder Danske Regioner, hvor kvalitetssikring af speciallægeerklæringerne og samarbejdet med Danske Regioner vil være på dagsordenen.

8. Alternativ – Et statsligt Tilsynsråd?

Såfremt Danske Regioner ikke kan indgå aftale eller imødekomme ovenstående krav til udvælgelse af speciallæger, eller ikke finder opgaveformuleringen formålstjenestelig skal andre muligheder undersøges.

Det kunne i den forbindelse overvejes at oprette et Tilsynsråd i statslig regi, med tilhørende forretningsorden, med henblik på udvælgelse af speciallæger efter ovenstående kriterier til varetagelse af opgaven.

Opgaven vil dermed gøres mere prestigefyldt samtidig med, at der skabes et forum til varetagelse og kvalitetssikring af opgaven i forbindelse med udfærdigelse af speciallægeerklæringer til brug i egnethedssager.

På baggrund af den seneste tids psykiatersager oplever Sundhedsstyrelsen et øget antal henvendelser fra andre myndigheder, der generelt har fået udfærdiget speciallægeerklæringer, som ikke fagligt har haft den forventede standard, og som dermed får implikationer for både myndigheden og borgerne. På den baggrund kunne et Tilsynsråd i statslig regi medvirke til at højne kvaliteten af speciallægeerklæringer ud over brugen i egnethedssager, da der vil skabes et fagligt miljø med eksterne deltagelse.